

"He puta taua ki te tane : He whanau tamariki ki te wahine."

No nehera tenei whakatauki. He tika hoki. I tino rite taua mahi a te wahine ki te puta taua. He kanga hoki tenei mona mo tona tohenga ia Arama kia kai karaka i te kaari o Erema. Te mamac i rite kite mate puta taua. Te taotu i rite ki te puta taua. Te mate o te tinana i rite ano ki te puta taua. Engari ahakoa ko te ahua tenei otaua mahi, kei nga ngutu noaiho o te wahine Maori taua whakaaetanga he "puta taua" taua mahi. Me ki pea ehara ia ia taua raruraru. Ko tera ano tetahi, etahi atu ranei, na ratau i pehi ona whakaaro tika. Kei te ngoikore tona tane ki te rapu i te whakaaro tika. Kei te aroha tonu taua tane : kei te awangawanga tonu. Engari kei te whakawhirinaki tona hinengaro ki nga whakahaere o te Ao Tawhito. Ko te wahine kei te karapotia ona mahara e tetahi ropu wahine tawhito kei te kauwhau taua ropu ko te mahi e kua nei e te whakatauki he rite ki te "puta taua," he hanga noaiho. He mahara tonu o taua wahine. He mahara tika. Ka romia e te reo taikaha o te ropu tawhito o ana matua, me ona tipuna. Ka pakia aua mahara tika, ngaro rawa atu. Ka urunga ia ki te reo tawhito o te ropu taikaha, o te ao tawhito, hei taunga manawa mona. Engari he urunga marangaranga taua urunga. Kei te wehi tonu a ia. Kei te kapakapa tonu tona manawa. Kei te mohio tonu ia, ehara kei taua reo tawhito te rakau hei karo i te rau o te patu a te "puta taua" ka heipu nei ki tona aroaro. Otira ano ia he reme e kawea ana ki te patu e taua ropu tawhito. Kaore te Maori e kohikohi ana i nga aitua o te mahi nei. Kaore nga tangata o ngati porou e mohio atu ki nga aitua o Ngapuhi i puta mai i te whakawhanau tamariki. Kaore o Whanganui e mohio ki nga aitua o Te Arawa. Engari te pakeha. He tari rebita tona mo nga mea katoa, kia mohiotia ai te ahua o ia mahi o ia mahi, te pikinga, te hekenga ranei, a ka mohiotia me pewhea he tikanga mo te mahi kei te heke. No tera tau ka kitea e tata ana ki te whitu wahine o roto i te mano o Niu Tireni nei i mate i te whakawhanautanga tamariki. Nga tino whika tuturu 6.48 wahine i mate i roto i te mano. Ara nuku atu i te 9000 wahine o te tatau whenua i aitua i te "puta taua" nei i te tau 1925-1926. Ngarue ana te iwi pakeha i te putanga o enei whika. I whai-kupu nga etita o nga Nupepa mumu mo tenei take. I whakaturia he Roiaa Komihana hei uwiwi i te take i penei ai. Kei te moe te pito kia tatau nei i taua wa. No tenei tau kaputa ano he whika hou. Kua hoki iho te kaute o nga aitua. E 4.25 nga wahine o roto o te mano tangata i mate i te whanau tamariki i te tau 1926-1927. Ara kei runga tata atu i te 6000 wahine hapu i matemate i taua tau. Hei whakaaro tona ma tatau. Kaore nga whika nei i te korero teka. Kia noho mohio te wahine e hapu ana kei tupono ko ia tetahi e uru ki te kaute aitua mo te tau 1927-1928. Me waiho tonu tatau kia penei ana e te Iwi? Kamui nga wahine Maori kei te matemate i te "puta taua" nei. Ka pewhea tatau? I te pakeha e korikori mai nei, ko tatau me moe? Iua te take tika hei karangatanga hui ma tetahi rangatira e maharahara ana ki te karanga hui. Me pewhea te iwi e tipu ai ki te matemate nga kopura. Ko te mate tenei e kua nei e nga whaikorero "he takere haea."